

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJA
VIEŠOJO VALDYMO GRUPĖ**

PAŽYMA

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS NUTARIMO „DĖL LIETUVOS
RESPUBLIKOS BAUDŽIAMOJO KODEKSO PAPILDYMO 167¹ STRAIPSNIU
ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIIP-3746“ PROJEKTO (toliau – Projektas)
(TAP NR. TAP-20-105; TAIS NR. 20-1026)**

2020-02-06 Nr.
Vilnius

Projekto rengėja: Teisingumo ministerija.

Projekto tikslas: Seimo valdybos prašymu pateikti Vyriausybės išvadą dėl Baudžiamojo kodekso (toliau - BK) papildymo 167-1 straipsniu įstatymo projekto Nr. XIIP-3746 (toliau – BK projektas). **Išvada vėluoja 7 savaites.**

Dabartinė situacija: BK projektą teikia Seimo nariai: V.Čmilytė-Nielsen, V.Simulik, G.Vasiliauskas. Projektą parengė Seimo valdybos sprendimu sudaryta darbo grupė 2018 m. lapkričio 28 d. konferencijos „Moterų žmogaus teisės Lietuvoje 2018“ rezoliucijos 5 ir 11-3 punkтам išnagrinėti ir reikalingų įstatymų pakeitimo įstatymų projektams parengti.

Šiuo metu BK nėra nustatyta bendroji atsakomybė už persekiojimą (kaip veika, pasižyminčią aktyviu įkyrių kontaktu su persekiojamu asmeniu, kai persekiojamas asmuo yra išreiškęs valią neturėti kontakto su persekiotoju). Galiojantis BK 145 str. nustato atsakomybę už žmogaus terorizavimą, į terorizavimo sąvoką patenka ir ypač didelio intensyvumo, pasižymintys grasinimais ir bauginimais, persekiojimo atvejai. Tačiau persekiojimo veiksmai, jeigu juose nėra žmogaus terorizavimo ar sistemingo konkretaus bauginimo požymių, nėra užkardomi.

BK projektu siekiama įgyvendinti Europos Tarybos konvencijos dėl smurto prieš moteris ir smurto artimoje aplinkoje prevencijos ir kovos su juo (toliau - Konvencija) nuostatas susijusias su persekiojimu (atkreiptinas dėmesys į tai, kad įstatymas dėl Konvencijos ratifikavimo yra svarstomas Seime, tačiau priimtas nėra). BK projektu **siūloma įtvirtinti normą, pagal kurią tas, kas prieš aiškiai išreikštą žmogaus valią sistemingai persekiojo šį žmogų bandydamas susisiekti su juo tiesiogiai, per kitus asmenis, raštu ar elektroninių ryšių priemonėmis, padarytų baudžiamąjį nusikaltimą** ir būtų baudžiamas viešaisiais darbais arba bauda, arba laisvės apribojimu, arba areštu. Už šias veikas asmuo atsakyti tik tuo atveju, kai yra nukentėjusio asmens skundas ar jo teisėto atstovo pareiškimas, prokuroro reikalavimas arba kai ikiteisminis tyrimas pradėtas nustačius smurto artimoje aplinkoje požymius.

Tikimasi, kad priėmus įstatymą būtų apsaugotas asmenų privatumas, psichinė sveikata, tai turėtų teigiamos įtakos ir profesiniam asmens gyvenimui, kas teigiamai atsilieptų bendram visuomenės interesui.

Projekto esmė: Projektu siūloma iš esmės pritarti BK projektui, tačiau **siūlyti jį tobulinti atsižvelgiant į tokias pastabas:**

1. Siūloma nusikalstamos veikos sudėtis yra formali, t. y. siekiant patraukti asmenį baudžiamajon atsakomybėn, pavojingų padarinių atsiradimas nėra būtinas. Kriminalizavus sistemingą siekį kontaktuoti su asmeniu prieš jo valią, nepriklausomai nuo siekiamo kontakto pobūdžio, tikslo ar būdo, taip pat neįvertinant tokio kontakto sukeltų padarinių, **baudžiamosios atsakomybės ribos taptų iš esmės neapibrėžtos bei neadekvačios veiksmų pavojingumui.** Kartu pažymėtina, kad yra siūloma kriminalizuoti bandymą susisiekti su asmeniu tiesiogiai arba per kitus asmenis, taigi, kaltininkui keletą kartų prašant tarpininko suorganizuoti susitikimą su galimu nukentėjusiuoju ar siekiant gauti jo kontaktus, šiam apie tokį bandymą netgi nežinant, veika jau tampa nusikalstama, nors neigiamiems padariniams apskritai net nebuvo galimybės kilti.

Siūloma įtvirtinti veika yra **nustatomos per plačios baudžiamosios atsakomybės atsiradimo ribos, žymiai viršijančios Konvencijos nuostatas, kas taip pat neatitinka baudžiamosios atsakomybės kaip kraštutinės priemonės ir proporcingumo principų reikalavimų.**

2. Įvertinant susiformavusią teismų praktiką, konstatuotina, kad jau dabar galiojančio BK 145 str. 2 d. nustatytos baudžiamosios teisės priemonės iš esmės atitinka Konvencijos nuostatas, kurios nusikalstamą persekiojimą sieja būtent su realia grėsme asmeniui bei nesaugumo jausmu, ir kartu atitinka ES valstybių persekiojimo kriminalizavimo praktiką.

3. Atsižvelgiant į tai, kad BK 145 str. 2 d. įtvirtina atsakomybę už sistemingą bauginimą (kas apima ir didesnio pavojaus persekiojimo veiksmus), siekiant BK projekto autorių tikslų, galėtų būti papildomai kriminalizuoti mažesnio intensyvumo ir pavojaus persekiojimo veiksmai, BK 145 str. įtvirtinant privilegijuotą (lengvesnę) persekiojimo nusikalstamos veikos sudėtį (pavyzdžiui, „tas, kas neteisėtai sistemingai persekiojo asmenį ir jam sukėlė pagrįstą baimės jausmą dėl jo ar jo šeimos nario arba artimojo giminaičio saugumo, baudžiamas viešaisiais darbais arba bausme, arba laisvės apribojimu, arba laisvės atėmimu iki vieno metų“ ar pan.).

Derinimas: Projektas su suinteresuotomis institucijomis nebuvo derintas.

Atitikimas Vyriausybės programai: Projektas neprieštarauja Vyriausybės programai.

Dalykinio vertinimo išvada: Įvertinę Projektą ir iš esmės pritardami siūlomoms nuostatoms teikiame šias pastabas:

1. Atsižvelgiant į pateikiamų pastabų turinį, kurios yra tiek esminės, kad iš esmės paneigia siūlomo BK projekto esmę, kyla pagrįstas klausimas, ar aptariamam atveju galima teigti, kad yra „iš esmės pritariama“ projektui. Svarstytina, ar nebūtų tiksliau Projektą dėstyti kaip nepritarimą BK projektui ir išvardinti tokio nepritarimo priežastis. Tuo atveju, jei būtų vis tik apsispręsta iš esmės pritarti BK projektui, siūlytume Vyriausybės poziciją formuluoti kaip konkrečius pasiūlymus dėl BK projekto nuostatų tobulinimo.

2. Kaip minima Projekte, teisės teorijoje baudžiamoji teisė yra vertinama kaip *ultima ratio* – t.y. kaip galutinė (paskutinė) priemonė, kuri taikytina tik tuo atveju jei jokios kitos teisinio reguliavimo priemonės negali būti paveikios. Minėta, kad BK jau egzistuoja norma (145 str.) numatanti atsakomybę už atitinkamai grėsmingiausius persekiojimo atvejus. Todėl svarstytina, ar aptariamam atveju neturėtų būti atliekamas siūlomos normos poveikio vertinimas siekiant, *inter alia*, įvertinti ne tik siūlomos normos galimą poveikį, bet ir tai, ar siūlomo nustatyti reguliavimo tikslų nebūtų galima pasiekti alternatyviomis, mažiau griežtomis priemonėmis – pvz. tikslinant galiojančią BK 145 str., už lengvesnius pažeidimus nustatant administracinę atsakomybę ir kt. Siūlytume projekto rengėjams atitinkama pastaba papildyti Projektą.

3. Atsižvelgiant į tai, kad išplėsta baudžiamoji atsakomybė padidins teisėsaugos institucijų darbo apimtį ir galimai pareikalaus papildomų biudžeto lėšų, siūlome rengėjams įvertinti BK projektą šiuo aspektu ir, esant tokiam poreikiui, atitinkamai papildyti Projektą.

4. Atkreiptinas dėmesys, kad siūloma BK norma yra tiesiogiai susijusi su kitų suinteresuotų institucijų kompetencija, todėl siūlytume rengėjams gauti išvadas Projektui iš Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, Finansų ministerijos, Vidaus reikalų ministerijos, Policijos departamento, Teisėjų tarybos bei Generalinės prokuratūros.

Taip pat siūlome rengėjams atsižvelgti į Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės 2020 m. sausio 4 d. išvadoje Nr. NV-293 pateiktas pastabas projektams.

Projektą siūlome svarstyti **Tarpinstituciniame pasitarime**

Patarėjas

Audrius Kasinskas

